

ТЕЛЕФОРМАТ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Надія Федорова,

аспірант НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

Одним з найпотужніших технологічних винаходів сучасного світу є телебачення та його організаційно-інтелектуальний творчий продукт, який на практиці отримав назву «телевізійний формат». Як об'єкт законодавчого регулювання, на жаль, телеформат не існує в жодній країні світу. Метою дослідження є розгляд законних способів захисту, які застосовуються в телеіндустрії для охорони телеформатів.

Ключові слова: телеформат, телебачення, законодавче регулювання

Право інтелектуальної власності постійно змінюється під впливом нових суспільних факторів, що призводить до виникнення нових цікавих результатів інтелектуальної творчої діяльності людини. Одним з найпотужніших технологічних винаходів сучасного світу є телебачення та його організаційно-інтелектуальний творчий продукт, який на практиці отримав назву «телевізійний формат».

З технічного боку «телевізійний формат» означає сукупність характеристик телевізійного сповіщення, таких як кількість строкової розгортки, частота кадрів тощо.

З економічного, — це певний нематеріальний об'єкт права, що може приносити суттєвий дохід телекомпаніям та іншим суб'єктам правовідносин, які виникають у галузі телевізійного виробництва й мовлення. Так, згідно зі звітом за 2009 рік міжнародної організації *FRAPA (Format Recognition and Protection Association)* (Асоціація Визнання та Охорони Форматів), обсяг коштів, залучених до сфери розпорядження правами на телевізійні формати у світі зросли з 6,4 млрд євро у 2002–2004 роках до 9,3 млрд євро у 2006–2008 роках [1]. У звіті наво-

дяться показники 12 країн світу, зокрема Австралії, Канади, Франції, Німеччини, Італії, Японії, Голландії, Великобританії, США тощо. Отже, відносини, що виникають з приводу телевізійних форматів, є досить поширеними та залучають значні грошові кошти, що, безумовно, позитивно відбивається на економіці відповідних країн.

Як об'єкт законодавчого регулювання, на жаль, телеформат не існує в жодній країні світу. Хоча спроби узаконити цей термін були: у Великобританії одним законопроектом передбачалися два визначення — «форматна програма» та «форматна пропозиція». *Форматна програма* — телепередача, що створюється для повторення і розпізнавання як серії, що має певний рівень оригінальності. *Форматна пропозиція* — записаний план для форматної програми. Проте цей законопроект так і не був ухвалений.

Отже, незважаючи на поширеність відносин щодо розпорядження правами на телевізійні формати, про що свідчать наведені дані, законодавчі норми, котрі б містили прямі вказівки на можливість надання їм охорони як об'єктам прав, зокрема і права інте-

лектуальної власності, зазвичай відсутні. Водночас судова практика країн світу має певний доробок щодо захисту прав на цей продукт людської творчості.

Телевізійний формат був визнаний у 2004 році об'єктом права інтелектуальної власності згідно з рішенням суду в Бразилії у справі щодо формату телевізійної програми «Великий Брат» (*Big Brother*). У цьому хрестоматійному рішенні зазначається, що телевізійний формат є набагато ширшим поняттям, яке не лише охоплює центральну ідею програми, а й численну групу технічної, артистичної, економічної, ділової інформації. Телевізійний формат є не лише ідеєю, він є ідеєю та багато чим іншим [2].

У 2003 році Верховний суд Німеччини у справі *Sendeformat* зазначив, що формат телевізійної програми — це сукупність її характерних ознак, здатних слугувати загальним шаблоном, що формує кожен окрему програму, роблячи можливим для публіки легко впізнати кожен передачу, незалежно від її змінюваного змісту, як частину серії телевізійних програм [3].

Отже, телевізійний формат — це складний об'єкт телевізійного виробництва, що становить сукупність певних елементів, комбінація яких є характерною саме для певного телевізійного продукту, та яка надає йому здатності до ідентифікації серед інших однорідних об'єктів.

Виходячи з наведеного, можна виокремити певні основні ознаки телевізійного формату, що має як теоретичне, так і практичне значення, оскільки елементи, що відрізняють той або той конкретний формат, є різними за своїм змістом, але універсальними за структурою.

Отже, телеформат складається з таких елементів:

- містить унікальну комбінацію елементів, які складають цілісну сукупність;

- має певну загальну ідею, сюжет, який виражається у об'єктивній формі;
- становить шаблон для відтворення як у різних епізодах певної серії програм, так і у різноманітних втіленнях формату (у інших програмах);
- призначений для багаторазового втілення різноманітними способами.

Водночас у своїй сукупності такі елементи мають відображати унікальність і неповторність такого продукту як телеформат, що дає підстави ставити питання про можливість віднесення цього продукту творчої діяльності до об'єктів охорони права інтелектуальної власності.

Можливість практичного застосування виокремлених елементів (ознак) при розгляді спірних правовідносин можна розглянути на прикладі судової справи щодо захисту формату програми «Караоке на Майдані». Одним з доказів у справі був висновок спеціального дослідження об'єктів інтелектуальної власності, підготований НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. Згідно з цим висновком, «автором сценарію «Караоке у фонтана» було запозичено елементи внутрішньої форми сценарію «Караоке на Майдані», його творчий задум, тобто юридично значущі елементи твору...» [4]. За словами Н. Суботи, «Із посиленням на відповідне наукове джерело та доктринальні тлумачення спеціалісти зазначають, що творчий задум автора твору складається із системи художніх образів та взаємозв'язків між ними, а вони співпадають в обох сценаріях:

- на вулиці збирається натовп; кожен є потенційним учасником гри;
- спочатку ведучий співає пісню разом з усіма;
- далі на власний розсуд обирає для подальшої гри декількох із тих, хто найкраще заспівав запропоновану пісню;

- серед обраних співаків визначаються фіналісти програми;
- фіналісти збирають гроші для визначення переможця;
- хто з фіналістів зібрав більше грошей, той і переміг» [1].

Вказані художні образи були характерними для телеформату програми «Караоке на Майдані» та збігалися із елементами програми «Караоке у фонтана». Отже, можна говорити про наявність основних рис телевізійного формату в цій справі:

- усі основні елементи об'єкта мають значення саме в унікальній комбінації, в якій їх поєднано (схожа назва, сценарій, інші елементи права інтелектуальної власності);
- творчий задум автора формату був виражений в об'єктивній формі — у розглядуваному випадку в сценарії;
- наведені ознаки творчого задуму в своїй сукупності та у поєднанні з іншими об'єктами права інтелектуальної власності (наприклад ноу-хау) формують шаблон, придатний для втілення у різних телепрограмах;
- цей об'єкт був призначений для багаторазового втілення в телепрограмах різними суб'єктами (про це, зокрема, свідчить наявність договору між учасниками спору).

Сьогодні на українському телебаченні успішно демонструються адаптовані зарубіжні телевізійні формати, прикладом яких є соціальні реаліті-шоу: «Міняю жінку» (*Wife Swap*, Велика Британія), «Кохана, ми вбиваємо дітей» (*Honey, we're killing the kids*, Велика Британія), «Детектор брехні» (*The Moment of Truth*, США на основі *Nada más que la verdad*, Колумбія); «Один за всіх» (*Happy Family Plan*, Японія). Або, наприклад, реаліті-шоу шоу випробувань: «Острів спокус» (*L'Ole de la tentation*, Франція), «Гарем» (*Harem*, Швеція), «Битва

екстрасенсів» (*Britain's Psychic Challenge*, Велика Британія), «Останній герой» (*Survivor*, США). Водночас, національне телебачення пропонує і власні оригінальні телевізійні формати:

- телеканал «Інтер»: «Ключовий момент», «Караоке на Майдані» «Квадратний метр», «Все для тебе»;
- телеканал «1+1»: «Без мандата»;
- телеканал «Україна»: «Народна зірка»;
- «Новий канал»: «Ревізор», «Хто проти блондинок?», «Україна сльозам не вірить»;
- студія «95 квартал»: «Розсміши коміка», ситком «Свати» «Майдан's», «Джентльмени на дачі», «Вечірній квартал»;
- канал СТБ: народна премія «Гордість країни»; «Шустер Studio»: «Свобода слова», «Шустер live. Адреналін»;
- компанія «Стар Медіа»: серіал «Острів непотрібних людей».

Незважаючи на поширеність вказаного виду продукту творчої інтелектуальної діяльності його кваліфікація як об'єкта правової охорони достатньо складна та неоднозначна про що свідчить судова практика, насамперед зарубіжна.

Історично склалося, що формати часто намагаються захистити як самостійний об'єкт авторського права. Та це достатньо проблематично. Одним з недоліків такого захисту є поширення авторського права тільки на форму вираження твору, а не на ідеї, теорії, концепції, процедури, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені в творі. Водночас суди схильні «підтримувати думку, що оригінальний формат — це, зазвичай ідея, а не творчий результат, який здатний потрапити під захист авторського права» [6]. Наприклад, у судовому рішенні у справі *Green v. Broadcasting Corporation of New Zealand* щодо шоу *Opportunity Knocks* (дослівно перекладається як «можливість достукатися») (1989 рік,

Великобританія) аргументи позивача щодо захисту формату як літературного твору були відхилені, тому що в основу опису шоу була покладена тільки загальна концепція, що не захищається авторським правом.

Другий підводний камінь — це складність віднесення телеформатів до об'єктів авторського права. Були спроби захистити подібні шоу навіть як драматичні твори. Та й ця стратегія не завжди виграшна — у вищезгаданій справі суд вказав, що формат шоу *Opportunity Knocks* позбавлений цілісності драматичного твору.

У 2004 році Данський верховний суд у справі *Castaway Television Productions Ltd i Planet 24 Production Ltd проти Endemol* усе ж визначив, що данська версія *Survivor* є об'єктом авторського права, хоча елементи програми окремо такими не були, але їх поєднання та використання було результатом творчої діяльності. Проте це не допомогло позивачам захистити свій формат. Суд відхилив позов на підставі того, що однакові ідеї, покладені в основу форматів *Big Brother i Survivor*, не є основою для визнання факту порушення.

Оскільки телеформат є складним об'єктом, до складу якого входять різноманітні самостійні елементи авторського права, практиці відомі спроби захистити телеформат як сукупність об'єктів авторського права. Та формат на рівні з охоронюваними елементами містить об'єкти, які не охороняються, які у випадку запозичення для телевізійника буде означати часткове копіювання його формату.

Застосовуючи комплексний підхід до захисту телеформату, більшість правоволодільців реєструють як торгові знаки назву телевізійного формату. Та на практиці існують певні труднощі захисту назви формату як торгового знака. Придумуючи назву, важливо, щоб вона не було описовим позначенням. Наприклад, у справі *AETN Television Network v Channel Four*

Television Corporation суд відмовив у забороні використання назви реаліти-шоу *Intervention* у назві іншого реаліти-шоу *Intervention: We're coming to get you*, аргументуючи тим, що «*intervention*» є поняття описове. Аналогічно і зі словами «танці», «голос», «талант» і багатьма іншими, що часто використовуються в назвах шоу. Тому й існує багато різних форматів з однаковими так званими коренями «Танцюють всі», «Танці із зірками», «Танці на льоду». На відміну від шоу *Intervention*, творці шоу *American Idol* змогли в Канаді опротестувати реєстрацію торгової марки *Canadian Idol*.

Окрім описаного, існують й інші труднощі при захисті назви телеформату як торговельної марки. Порівняно з авторським правом, яке охороняється без реєстрації в усіх країнах-учасниках Бернської конвенції, торговельну марку необхідно зареєструвати в країнах, які цікавлять власника марки. Більше того, законодавство багатьох держав вимагає обов'язкового використання назви впродовж певного часу з моменту реєстрації.

У деяких випадках копіювання телеформату в судовій практиці розглядається як акт недобросовісної конкуренції.

Отже, існує декілька законних способів захисту, що застосовуються в телеіндустрії для охорони телеформатів. Але не завжди за їх допомогою можна досягти бажаного результату — захистити права всіх осіб, творчою інтелектуальною працею яких був створений телевізійний формат. Саме тому актуальним лишається пошук ефективних шляхів вирішення цієї проблеми.

Одним з методологічних підходів до вирішення вказаної проблеми є розгляд телевізійного формату як складного за своєю структурою і змістом об'єкта правової охорони, зокрема й об'єкта права інтелектуальної власності. Це надасть можливість з'ясувати, які саме самостійні об'єкти (елементи)

належні до його структури, оцінити їх з позиції можливої правової охорони та захисту.

Як свідчить практика, у процесі виробництва телевізійної програми на основі телеформату відбувається використання багатьох об'єктів права інтелектуальної власності. Так, базою для зйомок програми є сценарій (літературний твір). Назва програми може охоронятись і як об'єкт авторського права (назва сценарію), і як торговельна марка (зокрема в разі її реєстрації у встановленому законом порядку). Також під час зйомок використовуються методичні вказівки та рекомендації розробників телеформату, що є результатом практичного досвіду створення телепрограм і фактично становлять ноу-хау, що, за вітчизняним законодавством, можна віднести до комерційної таємниці.

Отже, на основі практики можна виокремити такі елементи телевізійного формату як складного об'єкта

права інтелектуальної власності, що є найбільш поширеними:

- об'єкти авторських та суміжних з ними прав (сценарій програми, декорації, виконання тощо);
- засоби індивідуалізації товарів та послуг (торговельні марки, географічні зазначення, комерційні найменування);
- нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності (комерційна таємниця, ноу-хау) [1].

Вказані об'єкти мають свій режим правової охорони та захисту, що сукупно можуть певною мірою забезпечити охорону та захист окремих елементів, з яких складається телеформат, але цілком проблема охорони та захисту щодо вказаного об'єкта творчої діяльності таким способом не вирішується. ♦

Список використаних джерел

1. Субота Н. «Караоке на Майдані» і... в суді [Електронний ресурс] / Н. Субота // Юридичний журнал. — 2005. — № 8. — Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1852>.
2. Klement U. Protecting television show formats under copyright law — new developments in common law and civil law countries / Ute Klement // *European Intellectual Property Review*. — 2007.
3. Моцный И. Авторское право на ТВ: чужой против хищника [Электронный ресурс] / И. Моцный. — Режим доступа: <Http://www.gblplaw.ru/news/articles/3351>.
4. Logan L. The Emperor's New Clothes? TheWay Forward: TV Format Protection under Unfair Competition Law in the United States, United Kingdom and France: Part 1 / Lisa Logan // *Entertainment Law Review*. — № 3. — Thomson Reuters (Legal) Limited And Contributors, 2009.
5. Coad J. Endemol Wins Copyright Protection For Big Brother In Brazil [Electronic resource] / Jonathan Coad. — Access mode : <http://www.swanturton.com/ebulletins/archive/JKCBigBrotherFormat.aspx?template=articlesprinter.aspx>.
6. Netali E. Gottlieb Free to air? Legal protection for TV Program Formats / E. Netali // *Chicago John M. Olin Law & Economics Working Paper*. — №. 513. — (2d series). — Feb. 2010.

Надійшла до редакції 24.06.2014 року

Федорова Н. Телеформат как объект правовой охраны. Одним из самых мощных технологических изобретений современного мира является телевидение и его организационно-интеллектуальный творческий продукт, который на практике получил название «телевизионный формат». Как объект законодательного регулирования, к сожалению, телеформат не существует ни в какой стране мира. Целью данного исследования является рассмотрение законных способов защиты, которые применяются в телеиндустрии для охраны телеформатов.

Ключовые слова: телеформат, телевидение, законодательное регулирование

Fedorova N. TV-format as an object of legal protection. One of the most powerful technological inventions of the modern world is the television and its organizational and intellectual creative product, which in practice is called «TV-format». As to legislative regulation, unfortunately, not teleformat exist in any country of the world.

The purpose of of this study is to examine the legal protection methods are applied in the television industry for the protection teleformat.

Practice shows that in the production of TV programs based on teleformat going to use many intellectual property rights. Thus, the basis for the filming of the program is the script (literary work). The name of the program can be protected as a copyright object (the name of the script), and as a trademark (such as in the case of registration in the manner prescribed by law). Also used during the filming of guidelines and recommendations of teleformat that are the result of practical experience in creating television and actually make the know-how, according to domestic law, can be classified as a trade secret. But it is not always possible to use them to achieve the desired result — to protect the rights of all people, creative intellectual work which was created by the television format. It therefore remains important to find effective ways to solve this problem.

So, based on practice, you can identify the following elements of television format as a complex object of intellectual property rights, which are the most common:

- objects of copyright and related rights to them (screenplay programs, decorations, performance, etc.);
- means of individualization of goods and services (trade marks, geographical indications, trade names);
- non-traditional intellectual property rights (trade secrets, know-how)

These objects have a mode of legal protection and that, taken together, may to some extent to ensure the safety and protection of the individual elements that make up Teleformat, but the full problem of security and protection on the specified object of creative activity in a manner not solved.

Keywords: TV-format, television, legislative regulation